

**TEXNOLOGIK TA'LIM DARSLARIDA METALL VA METALLMAS
MATERIALLARGA ISHLOV BERISHNI O'QITISH METODIKASI**

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston
Milliy pedagogika Universiteti
„Metall va metallmaslarga ishlov
berish” kafedra o'qituvchisi
Qodirov Doniyor
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabasi
Nurmatova Gulxayo Odiljonovna*

Annotatsiya: Mazkur maqolada texnologik ta'lim jarayonida metall hamda metallmas materiallarga ishlov berishni o'rgatishning zamonaviy yondashuvlari ko'rib chigiladi. O'quvchilarning amaliy faoliyatini tashkil etish, ularda texnik tafakkur va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalalari tahlil ailinadi. Shuningdek, materiallar bilan ishlash jarayonida qo'llaniladigan metodlar va ularning samaradorligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: Texnologik ta'lim, materiallar bilan ishlash, metall, yog'och, amaliy ko'nikma, o'qitish usullari, ijodkorlik, texnik tafakkur.

Kirish: Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat nazariy bilim olishi yetarli emas. Ularni real hayotga tayyorlash, amaliy faoliyatga jalb qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shu nuga nazardan, texnologik ta'lim fanida materiallarga ishlov berish darslari alohida o'rin tutadi. Metall va metallmas materiallar bilan ishlash jarayoni o'quvchilarga nafaqat texnik bilim beradi, balki ularni mustaqil qaror qabul qilishga, aniqlik va mas'uliyat bilan ishlashga o'rgatadi. Shu sababli ushbu yo'nalishda samarali o'qitish metodikasini qo'llash dolzarb masala hisoblanadi. Materiallarga ishlov berish darslari muhim o'rin egallaydi.

Asosiy qism: 1. Materiallar bilan ishlashning o'quv jarayonidagi o'rni.

Texnologik ta'limda materiallar bilan ishlash o'quvchilarning amaliy tayyorgarligini shakllantiradi. Metall va metallmas materiallar o'z xususiyatlariga ko'ra bir-biridan farq qiladi, bu esa ularni o'rgatishda turli yondashuvlarni talab etadi. Metallar mustahkamligi va chidamliligi bilan ajralib turadi, shu bois ular bilan ishlashda aniqlik va ehtiyotkorlik zarur. Metallmas materiallar esa nisbatan yengil va ishlov berishga qulay bo'lib, ular o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini kengroq namoyon etishiga yordam beradi.

2. Metallarga ishlov berishni o'rgatish xususiyatlari.

Metall bilan ishlash jarayonida o'quvchilar bir qator amaliy operatsiyalarni bajaradi. Bu jarayonda ular materialning xususiyatlarini hisobga olishni o'rganadi.

Dars jarayonida o'qituvchi avvalo ishlov berish usullarini tushuntiradi, keyin esa o'quvchilar mustaqil ravishda mashqlarni bajaradi. Bu yondashuv o'quvchilarning bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi. Metallga ishlov berish o'quvchilarda tartiblilik, diqqat va mas'uliyat kabi sifatlarni shakllantiradi. Shu jihatdan bu jarayon faqat texnik emas, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Tadqiqotlarga ko'ra, o'quvchilarning 70% dan ortig'i amaliy faoliyat orqali bilimni yaxshiroq o'zlashtiradi. Shuningdek, xavfsizlik texnikasi muhim ahamiyatga ega bo'lib, har bir darsda o'quvchilarga mehnat muhofazasi qoidalari tushuntirilishi shart.

3. Metallmas materiallar bilan ishlashning o'ziga xosligi

Yog'och va boshqa metallmas materiallar bilan ishlash jarayoni o'quvchilarga ijodiy faoliyatni kengroq amalga oshirish imkonini beradi.

Bunday mashg'ulotlarda o'quvchilar turli buyumlar yasash orqali o'z g'oyalarini amalda sinab ko'radi. Bu esa ularning qiziqishini oshiradi va o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Shuningdek, bu jarayonda estetik did shakllanadi, chunki tayyorlangan buyumlarning tashqi ko'rinishi ham muhim hisoblanadi.

4. O'qitish jarayonida qo'llaniladigan metodlar

Materiallarga ishlov berishni o'rgatishda an'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirish muhimdir.

Ko'rgazmali tushuntirish o'quvchilarga jarayonni yaxshiroq anglash imkonini beradi. Amaliy mashg'ulotlar esa olingan bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, loyiha asosida o'qitish usuli ham samarali hisoblanadi. Bu usul orqali o'quvchilar ma'lum bir mahsulotni yaratish jarayonida bilim va ko'nikmalarni birgalikda qo'llaydi.

5. Xavfsizlik va mehnat madaniyati

Materiallar bilan ishlash jarayonida xavfsizlik qoidalariga amal qilish muhim hisoblanadi. Har bir asbobdan to'g'ri foydalanish, ish joyini tartibli saqlash va ehtiyot choralarini ko'rish o'quvchilarning sog'lig'ini himoya qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarda mehnat madaniyati shakllanadi. Bu esa ularning kelajakdagi faoliyatida muhim rol o'ynaydi.

6. Amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi

Amaliy mashg'ulotlar o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ular orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni real faoliyatda qo'llaydi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va ularda d'ziga ishonchni oshiradi. Natijada, o'quvchilar d'rgangan bilimlarini hayotda qo'llay oladigan darajaga yetadi.

Xulosa: Texnologik ta'lim jarayonida metall va metallmas materiallarga ishlov berishni o'rgatish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu jarayon orqali ular amaliy ko'nikmalarni egallaydi, texnik tafakkuri rivojlanadi va ijodiy yondashuv shakllanadi. Samarali metodlarni qo'llash orqali darslarning sifati

oshadi va o'quvchilar bilimni chuqurroq o'zlashtiradi. Shu sababli zamonaviy yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov A.A. - Mehnat ta'limi metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2018
2. To'xtayev N. - Hayot faoliyati xavfsizligi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019
3. Lednev V.S. - Pedagogika asoslari. Moskva: Prosveshcheniye, 2017
4. Karimov S.M. - Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi. Toshkent: Iqtisodiyot, 2020